

Příběh jednoho filmu

Príspevek ke studiu fenoménu „honu na čarodějnice“
ve Spojených státech amerických na počátku
padesátých let 20. století¹

Daniel Srch

Mezi největší symboly období existence „černé listiny“ se zařadil film *Salt of the Earth*.² Jednalo se totiž o projekt, za jehož vznikem stály výhradně *blacklistees*.³ V nepříznivé atmosféře se jim přes četné překážky podařilo vytvořit dílo odpovídající jejich myšlenkovému světu i estetickému vnímání. Jeden z jeho otců Paul Jarrico o něm řekl: „Chtěli jsme spáchat ‚trestný čin‘ odpovídající našemu trestu.“⁴ Citovaný výrok skutečně odpovídal realitě, protože snímek by byl v Hollywoodu za normálních okolností natočen jen stěží a to ne jen z důvodů, že se v něm primárně angažovali „rudí“. Již samotný námět by studia vzhledem k tehdejší mainstreamové produkci rozhodně nepřijala, zabýval se totiž skutečnou stávkou mexických horníků z okresu Grant County v Novém Mexiku během v letech 1950–1952. Kromě odborářské otázky se ovšem dále ještě řešila témata postavení menšin v americké společnosti a především feminismus. Podobně namíchaný koktejl vzbudil značnou pozornost ze strany řady antikomunistických skupin i jednotlivců, kteří ho považovali za propagandu namířenou proti Spojeným státům, a proto se snažili jeho úspěšnému dokončení i pozdější distribuci v USA zabránit. Jen málo příkladů nabízí střet mezi „rudými“ a „inkvizitory“ v tak přímé podobě jako právě příběh *Salt of the Earth*.

Jak již bylo naznačeno, film vypráví příběh stávkou horníků převážně hispánského původu z okresu Grant County, kteří se postavili na odpor proti panujícím podmínkám v dolech společnosti *Delaware Zinc Inc*. Hlavní zápletka ovšem přišla ve chvíli, kdy tamější soud vydal nařízení zakazující mužům pod hrozbou trestů účastnit se

---

1 Tento článek vznikl v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově v Praze, č. 12 — „Historie v interdisciplinární perspektivě“, konkrétně v rámci jeho podprogramu „Evropa a (versus) svět: Interkontinentální a vnitrokontinentální politické, ekonomické, sociální, kulturní a intelektuální transfery“.

2 Pojmem „černá listina“ listina se označuje praktika používaná v Hollywoodu mezi lety 1947–1960, která znemožňovala členům či sympatizantům komunistické strany oficiálně působit ve filmovém průmyslu.

3 Tento termín se běžně užívá pro označení lidí postižených „černou listinou“ — tzv. *blacklist*.

4 MCGILLIAN, P. — BUHLE, P., *Tender Comrades, a Backstory of the Hollywood Blacklist*, New York 1997, s. 342.

protestů. Za daného kontextu se jediným řešením stalo, aby se v nich hlavní role ujaly ženy. Od tohoto momentu snímek řešil spíš střet mezi oběma pohlavími. Aby se zvítězilo ve stávce proti „vykořisťování“ ze strany kapitalismu, museli nejprve sami horníci přijmout manželky jako sobě rovné partnery.⁵ Hodnocení základní myšlenky popsal výstižně režisér *Salt of the Earth* Herbert Biberman: „Proto to není ani příběh stávky ani mužského šovinismu. Je to příběh povstání žen a ženy — a militantní i rozhodující přínos k ukování prostředku umožňující vítězství v boji skupiny — třídy.“⁶

Salt of the Earth se natáčel v neorealistickém až semi-dokumentárním stylu. V mnoha scénách se pomocí prostřihů zdůrazňovala síla davů v opozici proti slabosti několika jedinců. V tomto směru *blacklistees* plně propagovali tezi o ušlechtilosti mas. Film je dále plný mnoha klíšé, která nejlépe vystihovalo znázornění vedoucích společnosti *Delaware Zinc Inc.* Ti se vykreslovali jako karikatury všech možných hříčků kapitalismu. Postrádali jakékoli sociální citění a jejich jediná ambice spočívala ve zlomení stávkujících, respektive brzkém obnovení profitu. Šerifové představovali spíše jen jakési loutky vykonávající jejich příkazy. Naopak manželky horníků — především hlavní hrdinka Esperanza — působily doslova jako „svěťice“. Film jako celek pak lze označit jako příliš schématický, utopický, „budovatelský“ či podivně upjatý. Zábavnost patří pochopitelně mezi měřítko zcela subjektivní, proto o ní nemá smysl jakkoli diskutovat. Nicméně přínos americké kinematografii je možné — i navzdory občasným tendencím přeceňovat vliv a kvalitu snímku některými historiky — považovat za naprosto marginální.⁷ Význam *Salt of the Earth* však spočívá spíše v jeho historické hodnotě. V první řadě poskytuje výstižnou sondu do myšlenkového světa hollywoodských „rudých“, zároveň geneze projektu nabízí v mnoha ohledech patrně zajímavější příběh než film samotný.

V červenci 1951 se začal pozvolna rýsovat za účasti Herberta Bibermana, Paula Jarrica, Simona Lazaruse a Adriana Scotta ambiciózní plán na vytvoření produkční společnost.⁸ Po získání nezbytného kapitálu na úspěšný „rozjezd“ došlo v září téhož roku k založení *Independent Productions Corporation* (IPC). Pozice prezidenta se následně ujal Lazarus, nicméně jeho pozice měla spíše jen formální charakter. Od samého zrodu IPC se počítalo s tím, že hlavní roli v ní budou hrát lidé postižení „černou listinou“, čemuž přirozeně odpovídal i výběr témat pro připravované projekty — pře-

⁵ *Salt of the Earth*, in: http://archive.org/details/clacinonl_SaltOfTheEarth.

⁶ Charles E. Young Research Library (dále jen CEYRL), Department of Special Collections, Michael Wilson Papers, Box 45, Folder 12, dopis od Herberta Bibermana pro Daltona Trumba, 6. června 1952, s. 2.

⁷ BUHLE, P. — WAGNER, D., *Hide in Plain Sight, the Hollywood Blacklistees in Film and Television 1950–2002*, New York 2003, s. 135–136. Srv. Casty, A., *Communism in Hollywood — the Moral Paradoxes of Testimony, Silence, and Betrayal*, Lanham — Toronto — Plymouth 2009, s. 281–283. Srv. CEPLAIR, L. — ENGLUND, S., *The Inquisition in Hollywood: Politics in the Film Community, 1930–1960*. Berkley — Los Angeles — New York 1993, s. 417–418.

⁸ Všechny uvedené osobnosti postihl *blacklisting* v hollywoodském průmyslu. Simon Lazarus pracoval jako dlouholetý provozovatel kin v Los Angeles. Podle pamětí Bibermana mu již v průběhu druhé světové války nabízel založení nezávislé produkční společnosti, tehdy ovšem z projektu sešlo. Biberman, H., *Salt of the Earth: the Story of a Film*, New York 2003, s. 40.

devším otázka lidských práv ve Spojených státech.⁹ V dobovém kontextu i atmosféře tehdy panující v hollywoodském průmyslu podobné nasměrování slibovalo takřka nevyhnutelně střet s antikomunisty.

Jediné co zatím formující se *Independent Productions Corporation* chybělo, byl „životaschopný“ scénář. I když se nezávisle na sobě pokračovalo v přípravách na několika projektech, ani jeden z nich zatím nevykazoval potřebný potenciál pro silný film. V průběhu léta 1951 ovšem odjeli Sylvia a Paul Jarricovi na třítydenní dovolenou na vyhlášený *San Cristobal Valley Ranch* v Novém Mexiku, kam často mířili za oddechem levicově orientovaní lidé. Již předešlý rok se na stejném místě seznámili s manželi Jancksovými a taktéž během opětovného setkání spolu trávili značnou část času.¹⁰ Jelikož Clint Jencks působil jako delegovaný organizátor „Mezinárodní unie pracovníků dolů, válcoven a hutí“ v Grant County respektive její tamější pobočce číslo 890, vyličil jim dramatické poměry panující od poloviny října 1950 mezi horníky převážně mexického původu stávkujícími proti zaměstnanecké politice důlní společnosti *Empire Zinc Corporation*.¹¹ Jeden z hlavních bodů, jež prosazovali, se stalo nastolení rovnosti podmínek mezi nimi a *Anglos*.¹² Zcela mimořádný prvek nicméně představovala skutečnost, že hlavní roli v protestech musely převzít ženy, poté co nařízení oblastního soudu z června 1951 zakázalo mužům pod hrozbou uvěznění podobné aktivity.¹³ Jarrica celá kauza ihned pohltila. Po návratu do Kalifornie se okamžitě pustil do příprav toho, aby se příběh jedné lokální stávky zvětšil na stříbrném plátně — IPC konečně našla námět, který se změnil v její jediný úspěšně dokončený film.

Jarricovi nedalo příliš práce nadchnout pro tento projekt i ostatní členy *Independent Productions Corporation*. Ačkoli sám působil před tím jako scénárista, ujal se nyní role producenta. Spolu s Herbertem Biberman, jež byl později pověřen režii snímku, se v přípravné fázi věnoval především shánění finančních prostředků pro natáčení. Do jeho zahájení se podařilo nashromáždit nejčastěji prostřednictvím jednorázových půjček částku přesahující sto tisíc dolarů.¹⁴ Druhý zásadní úkol představovalo najmutí filmového štábu. Z na první pohled triviálního úkolu se však stala poměrně

9 Počátečním kapitálem IPC byla částka pětatřicet tisíc dolarů. BARKER, E. R., *On Strike and on Film — Mexican American Families and Blacklisted Filmmakers in Cold War America*, Chapel Hill 2007, s. 190–191. Srv. BIBERMAN, H., c. d., s. 40–44. Srv. CEPLAIR, L.: *The Marxist and the Movies, A Biography of Paul Jarrico*, Lexington 2007, s. 138–139.

10 CEYRL, Center for Oral History Research (dále jen OHR), CEPLAIR, L., *Interview of Paul Jarrico, Hollywood Blacklist*, Los Angeles 1990, páska č. IV., strana 1, 14. března 1990.

11 *International Union of Mine, Mill and Smelter Workers, Local 890*; IUMMSW.

12 Jedná se o hovorový výraz pro lidi mluvící anglicky, jejichž předci pocházejí z anglosaského světa nikoliv hispanšského či frankofonního.

13 Na „Mezinárodní unii pracovníků dolů, válcoven a hutí“ měla poměrně velký vliv americká komunistická strana, proto budila u mnohých poměrně velké podezření. Situace dospěla tak daleko, že na začátku padesátých let dokonce došlo k vyloučení IUMMSW z celostátní odborové centrály „Kongresu průmyslových organizací“ (CIO). Stávka pobočky číslo 890 skončila až v lednu 1952, celkově trvala zhruba patnáct měsíců. Tamtéž. Srv. BARKER, E. R., c. d., s. 1–16, 85–174. Srv. BIBERMAN, H., c. d., s. 45. Srv. CEPLAIR, L., c. d., s. 140.

14 CEYRL, OHR, CEPLAIR, L., c. d., páska č. IV., strana 1, 14. března 1990. Srv. Barker, Ellen R.: c. d., s. 191. Srv. Ceplair, Larry: c. d., s. 142–145.

komplikovaná záležitost. Řemesla řadící se do tohoto odvětví spadala částečně pod jurisdikci „Mezinárodní aliance divadelních jevištních pracovníků“ (IATSE), v níž měl značný vliv zapříisáhlý antikomunista Roy Brewer.¹⁵ Simon Lazarus se s ním nejprve snažil oficiálně dohodnout na možnosti spolupráce se členy IATSE. Ochotu tohoto odborového předáka vyjít „rudým“ vstříc dostatečně ilustrovala strohá odpověď: „To se spíš uvidíme v pekle.“¹⁶ Po značných obtížích způsobených stále se opakujícím odmítáním nezřídka kdy zapříčiněným nátlakem ze strany Brewera, se přeci jen podařilo poskládat práceschopný štáb složený z filmařů pocházejících z měst doslova napříč celými Spojenými státy.¹⁷ Nezastupitelnou úlohu v podobných organizačních záležitostech sehrál především Paul Jarrico se svým nezničitelným optimismem, entusiasmem a humorem. Řadě zdánlivě nepřekonatelných překážek čelil přístupem: „Prostě to musíme zvládnout.“¹⁸

Neméně zásadní problém čekal *Independent Productions Corporation* v otázce hereckého obsazení. Možnost angažování profesionálů z Hollywoodu byla pochopitelně velmi limitovaná respektive takřka nulová, protože pro dotyčné by se účast na tomto projektu *de facto* rovnala zapsání na černou listinu. V dané situaci výrazně *blacklistees* pomohla spolupráce s „Mezinárodní unií pracovníků dolů, válcoven a hutí“. Ta totiž vyjadřovala celému projektu velké nadšení stejně jako ochotu se v něm přímo angažovat. Řady vedlejších či jen epizodních rolí se ujali přímo samotní členové tamější hornické komunity.¹⁹ Nezůstalo však jen u toho. Pro hlavní mužskou postavu (Ramón) byl nakonec vybrán Juan Chacón — předák pobočky číslo 890 IUMMSW. Použití amatérských herců sebou neslo i potíže, mezi nejzásadnější patřila především nutnost nacvičit alespoň dostatečně přijatelnou výslovnost, což se vyžadovalo především od jedinců hispánského původu. Na druhou stranu se díky nim podařilo vtisknout snímku větší autenticitu.²⁰ Hlavní ženský part (Esperanza) získala známá mexická herečka Rosaura Revueltasová.²¹ V *Salt of the Earth* se rovněž objevilo i několik *blacklistees*, konkrétně se jednalo o Willa Geera (šerif) či Davida Wolfa (člen vedení *Delaware Zinc Inc.*).²²

Další klíčová osobnost, jež zcela zásadním způsobem ovlivnila výslednou podobu *Salt of the Earth*, se stal Michael Wilson. K napsání scénáře se ho z počátku neúspěšně

15 *International Alliance of Theatrical Stage Employees*. Jednalo se o majoritní odborovou centrálu působící mimo jiné i ve filmovém průmyslu.

16 Srv. CEPLAIR, L., c. d., s. 144; BIBERMAN, H., c. d., s. 48–64.

17 Dlouhou dobu vypadala velmi nadějně spolupráce s se štábem dokumentaristů z New Yorku, nicméně ani oni nakonec neodolali nátlaku ze strany Roye Brewera, a proto svou účast na *Salt of the Earth* odvolali těsně před začátkem plánovaného natáčení. Paula Jarricovi se ovšem takřka zázrakem podařilo poskládat nový tým filmařů. Podle pamětí Herberta Bibermana část pocházela z New Yorku, Chicaga, Denveru a dokonce i Los Angeles. Někteří z nich navíc sami měli velké problémy najít práci kvůli dřívějšímu střetu s antikomunistickým předákem. Biberman, Herbert: c. d., s. 48–64.

18 BIBERMAN, H., c. d., s. 63. Srv. CEYRL, OHR, CEPLAIR, L., c. d., páska č. IV, strana 1, 14. března 1990.

19 Srv. BARKER, E. R., c. d., s. 204–215; BIBERMAN, H., c. d., s. 60, 67–73.

20 Srv. BARKER, E. R., c. d., s. 206–209; BIBERMAN, H., c. d., s. 76, 84–85.

21 BIBERMAN, H., c. d., s. 53–54, 60–64.

22 *Salt of the Earth*, in: http://archive.org/details/clacinonl_SaltOfTheEarth.

snažil přemluvit jeho švagr Paul Jarrico, považoval ho totiž za jednoho z nejtalentovanějších mezi *blacklistees*.²³ Nejprve kývl alespoň na to, že zajede osobně navštívit inkriminovaná místa v Novém Mexiku.²⁴ Stávka žen i poměry panující v tamější komunitě na něj udělaly obrovský dojem, proto se rozhodl pro zaangażování do projektu. Svou účast dále podmínil následujícím přístupem: „Jestli mám napsat příběh, chci to udělat v úhlu pohledu lidí z pobočky 890. Oni budou vše cenzurovat a ve skutečnosti produkovat...“²⁵ Nastíněné východisko ovšem předurčilo film nikoliv k někdy proklamovanému semi-dokumentárnímu charakteru ale k silně subjektivně zbarvené výpovědi. Jarrico i Biberman s tím bez problémů souhlasili a Wilson se tedy pustil do práce. Aby dokázal co nejlépe obsáhnout celou problematiku i tamější autentickou atmosféru několikrát odjel do Grant County, kde bedlivě sledoval jak probíhající protesty proti důlní společnosti, tak každodenní rutinu hornických rodin. Účastnil se společenského života kolem IUMMSW, či jen hovořil s místními.²⁶ V lednu 1952 proběhlo v Bayardu hromadné čtení první hrubé verze scénáře. Návrh sklídil poměrně ostré výtky kvůli údajné řadě nepřesností, terčem kritiky se stal také obecně příliš „hollywoodský“ tón. Wilson námítky přijal a ihned se pustil do úprav. Podobné schéma se ještě několikrát zopakovalo. Postupně tak například zmizely milostná aféra Ramóna, nadměrné pití whisky hispánskými horníky nebo linie zabývající se poklesem zájmu Esperanzы o náboženství na úkor odborářství. V červnu téhož roku konečně došlo k odsouhlasení základní podoby příběhu, přičemž nějaké méně závažné detaily se ještě poté částečně měnily. Vinou organizačních komplikací se však s natáčením nezačalo až do ledna 1953.

Na přelomu let 1952–1953 se vše podstatné již začalo odehrávat přímo v hlavním dějišti v okrese Grant County. Spolupráce mezi hollywoodskými „rudými“ tamějšími horníky probíhala bez komplikací, ale již od počátku února se natáčení *Salt of the Earth* ocitlo v hledáčku antikomunistů.²⁷ K přelomu ovšem došlo 24. února, kdy na půdě Sněmovny reprezentantů Spojených států vystoupil republikán Donald L. Jackson z Kalifornie.²⁸ Během dvacetiminutového projevu ostře zaútočil na natá-

23 Michael Wilson se později stal autorem scénářů k takovým hitům jako *Most přes řeku Kwai* či *Planeta opic*.

24 Michal Wilson nejprve se souhlasem otálel, protože byl tehdy intenzivně zabraný do práce na svém románu. CEYRL, OHR, Ceclair, Larry: c. d., páska č. IV., strana 1, 14. března 1990; Ceclair, Larry: c. d., s. 140.

25 BIBERMAN, H., c. d., s. 46.

26 Margaret Herrick Library (dále jen MHL), Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City, Who Caused the Trouble?*, Frontier, The Voice of the New West, May 1953, s. 5–6. Srv. BARKER, E. R., c. d., s. 192–193. Ceclair, Larry: c. d., s. 140–141.

27 MHL, Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City...*, s. 7. Srv. Daily Press, 20. února 1953, *It's Time to Choose Sides*, s. 1. Srv. Hollywood Reporter, 13. února 1953, Conolly, Mike: *Rambling Reporter*, s. 1, 8. BARKER, E. R., c. d., s. 224–225. Srv. BIBERMAN, H., c. d., s. 86–87; Ceclair, Larry: c. d., s. 146–147; GRIFFIN, F., *Red Scare — Memories of the American Inquisition*, New York — London 1995, s. 280–281.

28 Mimo jiné se jednalo o člena Výboru pro neamerickou činnost.

čení *Independent Productions Corporation* v Novém Mexiku a zcela jednoznačně označil připravovaný snímek za „rudou“ propagandu. V klíčové části řekl: „Tento snímek je úmyslně naplánovaný tak, aby zažehnul rasovou nesnášenlivost a zobrazil Spojené státy americké jako nepřítel barevných lidí.“ Na samotný závěr ještě zdůraznil: „Jestli se tento film dostane do Latinské Ameriky, Asie či Indie, napáchá nevypočítatelné škody nejen Spojeným státům, ale také věci všech svobodných lidí světa. Jedná se vlastně o novou zbraň Ruska.“²⁹ Rétorika i jádro sdělení přesně odpovídaly apokalyptickým interpretacím radikálních patriotů o charakteru domácí komunistické strany a nepotřebují příliš dalších komentářů. Kvůli Jacksonovu projevu se ze *Salt of the Earth* stala celostátně známá kauza, jeho dosah v tomto ohledu ale nelze příliš přeceňovat. Daleko větší vliv však měl bezesporu na poměry v Grant County, výrazně totiž pomohl zmobilizovat tamější obyvatelstvo a posilnit v nich antikomunistické nálady. Jeho text byl v několika příštích dnech opakovaně publikován v místních denících, kongresmanova řeč se dokonce několikrát vysílala i v rádiu.³⁰ Reakce na sebe nenechala dlouho čekat.

K první velké nepřijemnosti došlo hned den po Jacksonově projevu. Federální imigrační úředníci zatkli mexickou herečku Rosauru Revueltasovou za podezření z nelegálního vstupu na území Spojených států. Ačkoli se herečka bránila, že při přechodu hranic pochybil americký celník, který ji pustil bez orazítkování pasu, odvezli ji následně do El Pasa (Texas), kde byla držena pod dozorem do doby řádného vyšetření a rozhodnutí soudu. Situaci navíc ještě komplikovalo zamítnutí podmínečného propuštění na kauci.³¹ Medializovaná aféra vyvolala kritiku USA ze strany mexického ministerstva zahraničí i tamější národní herecké asociace — ta dokonce vyhrožovala možnými obstrukcemi amerických produkcí v zemi.³² Do kauzy se záhy vložil hollywoodskými „rudými“ přivolaný právník Ben Margolis, jenž okamžitě požádal o přezkoumání případu, zda-li je vše v souladu s právem (*habeas corpus*). Jelikož odvolací řízení skončilo neúspěchem a rovněž šance na úspěch jiných právních cest se po této zkušenosti zdály takřka nulové, rozhodla se Rosaura Revueltasová k „dobrovolnému“

29 *Chicago Daily Tribune*, 25. února 1953, *Strike Movie Condemned as A Red Weapon*, s. 5; *The Washington Post*, 25. února 1953, *Pro-Red Film Made in U. S., House Told*, s. 7.

30 MHL, Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City...*, s. 7–8. Srv. BARKER, E. R., c. d., s. 224–226; Biberman, Herbert: c. d., s. 89–91.

31 Okresní ředitel imigračního úřadu Joseph Minton odmítl jakoukoli souvislost mezi tímto případem a projevem kongresmana Jacksona. Podle vlastních slov už případ dříve vyšetřoval. *Chicago Daily Tribune*, 27. února 1953, *U. S. Holds Star of Strike Film Branded as Red — Actress Is Accused of Illegal Entry*, s. 2. Srv. Los Angeles Times, 27. února 1953, *Mexican Star in Questioned Film Denied Bail*, s. 15.

32 Prezident „Mexické národní herecké asociace“ Jorge Negrete doslova prohlásil: „Dokud se Rosaurě Revueltasové umožní pokračovat v natáčení *Salt of the Earth*, každému hollywoodskému herci nacházejícímu se nyní v Mexiku bude pozastavena činnost a bude vyloučen ze své produkce.“ Do potenciálního ohrožení se tak dostaly i takové hvězdy jako Gary Cooper či Anthony Quinn. Los Angeles Times, 1. března 1953, *Hollywood Actors Face Threat of Mexican Ban*, s. A4; BARKER, E. R., c. d., s. 226–227.

odchodu ze Spojených států, k němuž došlo 6. března.³³ Tento incident pochopitelně znamenal velkou komplikaci pro natáčení *Salt of the Earth*, IPC však vyjádřila odhodlání projekt dokončit. Pokračovalo se se scénami, kde Esperanza přímo nefigurovala, v některých se navíc mohla po drobném maskování použít dvojnice. Nicméně i přesto bylo nutné o několik týdnů později několik částí ještě dotočit přímo v Mexiku, což ovšem navýšilo již tak napjatý rozpočet.³⁴ Vyhoštění hlavní herečky se ovšem zdaleka nestalo posledním problémem, naopak ty dramatičtější měly ještě teprve přijít.

Antikomunistická atmosféra v Grant County se blížila samému vrcholu, což se odrazilo v několika přímých akcích namířených proti *Salt of the Earth*. K prvnímu střetu došlo 2. března. Filmaři plánovali nasnímat několik ilustračních záběrů z ulic městečka Central, k čemuž dostali již dříve od tamějšího starosty Franka Romera povolení. Jakmile však onoho dopoledne začali s rozestavováním kamer i přípravou zvukové techniky, obestoupily je zhruba tři desítky místních občanů a pod výhrůzkami případného násilí jim zabránili v natáčení. Prozatím zůstalo jen u ostré výměny názorů. Štáb sice protestoval, ale nakonec raději z místa odjel.³⁵ Další nepříjemnosti se odehrály již následujícího dne. Jelikož IPC chyběly kvůli předešlému incidentu potřebné záběry, rozhodli se filmaři tentokrát k jejich pořízení pro lokalitu nacházející se v těsné blízkosti od haly pobočky číslo 890 IUMMSW v centru Bayardu. Záhy po zahájení prací dorazila skupina dvaceti lidí a vehementně požadovala odchod celého štábu. V tomto případě už nezůstalo jen u slov. Agresivně vystupující lékárník Earl Lett totiž vyprovokoval rvačku, do níž se zapojili i přítomní odboráři. Po patnácti minutách na místo rychle dorazil zástupce šerifa s místním *marshalem* a bitku okamžitě ukončili. Lett se nesnažil ani nic zakrývat, naopak se později hrdě přiznal k napadení Clinta Jenckse. Novinářům se chlubil: „Chytil jsem ho kabátem, aby nemohl utéct pryč a pak jsem mu jich pár nandal.“³⁶ Ani poté se ale situace neuklidnila.

Ve stejný den, kdy došlo k potyčce v Bayardu, se shromáždilo v podvečer zhruba sto padesát nejzapálenějších antikomunistů v hale Americké legie v městečku Central. Výsledkem společného jednání se stalo ultimátum pro hollywoodské „rudé“:

33 CEYRL, OHR, BALTER, M. S., *Interview of Morgalis, Ben — Law and Social Conscience*, 1984, s. 239–244. Srv. *New York Times*, 7. března 1953, *Actress in Union Film to Return to Mexico*, s. 13; Barker, Ellen R.: c. d., s. 226–227; Griffin, Fariello: c. d., s. 281.

34 Po dotočení scén s Revueltasovou v Mexiku se také ještě vyskytly potíže s převozem filmového materiálu zpět do Spojených států. MHL, Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City...*, s. 8. Srv. BIBERMAN, H., c. d., s. 93–96; CEPLAIR, L., c. d., s. 140–141; GRIFFIN, F., c. d., s. 149–150.

35 MHL, Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City...*, s. 8; *Chicago Daily Tribune*, 3. března 1953, *Mining Film Crew Routed by Vigilantes*, s. 1.

36 Zároveň je potřeba uvést, že syn Earla Letta tehdy bojoval v korejské válce, což patrně přispělo k nepřiměřené reakci. MHL, Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City...*, s. 8–9. Srv. *Chicago Daily Tribune*, 5. března 1953, *Move to Avert Violence over Leftist Movie — State Troopers Sent to Scene of Filming*, s. 10; BARKER, E. R., c. d., s. 229; BIBERMAN, H., c. d., s. 93–97.

„Odejděte do následujícího poledne z Grant County, nebo vás odsud odvezou v černých truhlách.“³⁷ *Blacklistees* a členové IUMMSW v obavách o možný útok na ranč, kde dočasně bydleli, raději během noci zavedli ozbrojené hlídky. Jelikož hrozilo, že by se situace mohla skutečně vymknout kontrole, požádal šerif Owen Matthes velitele státní policie Nového Mexika Joea Roache o pomoc při zajištění pořádku. Do Silver City a okolí proto ráno 4. března dorazily tři až čtyři desítky mužů, aby posílily místní sbor.³⁸ Další střety se naštěstí už neuskutečnily. Atmosféra sice i nadále zůstávala značně napjatá, ale odpor k „rudým“ získal již jen demonstrační podobu.³⁹ Natáčení se i přes všechny výše uvedené problémy blížilo k závěru. Dne 7. března začali *blacklistees* za všeobecné úlevy opouštět Grant County.⁴⁰ Skončila nejdramatičtější fáze vzniku *Salt of the Earth*.

Přes značné peripetie provázající postprodukcii a distribuci proběhla 14. března 1954 v *Grande Theater* (New York) slavnostní premiéra *Salt of the Earth*.⁴¹ Obavy z možných bojkotů či protestů se nenaplnily, naopak vše se odehrálo v klidu. V hollywoodských „rudých“ z IPC se mísily pocity triumfu, nadšení i únavy, ze všeho nejvíce je ale patrně zaskočil náhlý příchod normality. Biberman na to vzpomínal: „Poprvé za tři roky jsme zažívali moment běžného, poklidného života.“⁴² Kritiky žádné velké překvapení nepřinesly. Objevily se mezi nimi jak ty blížící se adoraci, tak i střízlivá hodnocení upozorňující především na charakter vymykající se mainstreamu americké kinematografie. Chybět samozřejmě nemohly ani výrazně negativní komentáře považující snímek pouze za „rudou“ propagandu. Novinář Edwin Schallert vše poměrně výstižně shrnul: „Jestliže se film hodnotí jako pobuřující proti kapitalismu, jde pouze o skupiny lidí, kteří se chtějí nechat pobouřit. Je pochybné, zda si snímek vůbec najde nějaké velké publikum.“⁴³ Několik následujících týdnů s definitivní platností potvrdilo

37 Ti největší radikálové dokonce navrhovali plán zaútočit přímo na ranč a vypálit ho. MHL, Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City...*, s. 8–10. Srv. *Chicago Daily Tribune*, 5. března 1953, *Move to Avert...*, s. 10; BARKER, E. R., c. d., s. 228–229.

38 *Chicago Daily Tribune*, 5. března 1953, *Move to Avert...*, s. 10; BIBERMAN, H., c. d., s. 97–100.

39 Mezi podobné akce patřilo i zvláštní obecné „hlasování“ proti komunismu. Lidé, kteří se stavěli proti „rudým“, měli nechat na zápraží rozsvícená světla. MHL, Elizabeth Poe Kerby Papers, 2.f-33 Kerby, Elizabeth Poe — articles 1953–1975, KERBY, E. P., *Violence in Silver City...*, s. 9–10; BARKER, E. R., c. d., s. 228–232.

40 Celá záležitost měla patrně nepříjemnou dohru pro členy IUMMSW zaangażované do natáčení. Během března totiž došlo k několika požárům — například v hale odborové pobočky 890 v Bayardu či domu jednoho z předáků Floyda Bosticka. *New York Times*, 8. března 1953, HILL, G., *Mobbed Film Crew Quits New Mexico*, s. 86; *Los Angeles Times*: 6. března 1953, *Mining Film Near Finish, Backers Say*, s. 10; *Chicago Daily Tribune*, 17. března 1953, *3D Blaze Hits Union Involved In Leftist Film*, s. 11.

41 CEYRL, Department of Special Collections, Michael Wilson Papers, Box 45, Folder 5, ROSENFEELT, D. S., *Salt of the Earth, the Strike, the Film and the People*, nevydaný rukopis 1976, s. 8–9. Srv. BIBERMAN, H., c. d., s. 108–157; CEPLAIR, L., c. d., s. 148–157.

42 BIBERMAN, H., c. d., s. 161.

43 *Los Angeles Times*, 22. května 1954, SCHALLERT, E., *„Salt of Eearth’ Crude as Labor Propaganda*, s. 15; *New York Times*, 15. března 1954; CROWTHER, B., *The Screen In — „Salt of the Earth’*

skutečnost, že uvedením *Salt of the Earth* v New Yorku se nepodařilo ustavit všeobecně platný precedens. Distribuce se totiž nerozšířila po celých Spojených státech, jak IPC původně předpokládala, omezila se totiž především kvůli restrikcím IATSE pouze na zanedbatelných třináct kin. Navíc film si ve finanční oblasti nepočínal úspěšně ani v ostatních zemích. Příliš mu nepomohly ani dvě ocenění z osmého ročníku Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech. Ve Východním bloku se sice dočkal poměrně širokého uvedení, to se ale žádným významnějším způsobem nepromítlo do příjmů produkční společnosti „rudých“, která se tak ocitla před bankrotem.⁴⁴

ZÁVĚR

Přes řadu porážek se *Salt of the Earth* přeci jen nakonec dočkal uznání. Nedostalo se mu ho však od hollywoodského filmového průmyslu ani od soudnictví Spojených států. V průběhu druhé poloviny šedesátých a sedmdesátých let ho rehabilitovali jak „květinová“ generace, američtí liberálové, tak *New Left*. Ze snímku, jenž antikomunisté označovali za „rudou“ propagandu, se postupně stávalo kultovní dílo oceňované jako důležitý přínos progresivnímu hnutí i kinematografii. Dočkalo se opětovné premiéry v kinech, knižních zpracování, později také vydání na videokazetách a DVD. Jeho současná adorace ho, s trochou nadsázky řečeno, proměnila až v jakýsi intelektuální fetiš, což lze paradoxně považovat za stejný extrém jako dřívější demonizaci ze strany „inkvizitorů“. Příběh filmu *Salt of the Earth* je především dobovým reliktem, zajímavým vhladem do politického myšlení „rudých“, stejně jako výpovědí o jednom konkrétním „honu na čarodějnicí“. Tato poloha mu také „sluší“ nejvíce.

ABSTRAKT

PŘÍBĚH JEDNOHO FILMU

PŘÍSPĚVEK KE STUDIU FENOMÉNU „HONU NA ČARODĚJNICE“

VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH NA POČÁTKU PADESÁTÝCH LET 20. STOLETÍ

Článek se věnuje vzniku na poměry panující v první polovině padesátých let ve Spojených státech zcela mimořádnému filmu *Salt of the Earth*. Na jeho vzniku se podíleli jak tzv. hollywoodští „rudí“, tak horníci z pobočky číslo 890 z Grant County. Snímek popisující příběh jedné neobvyklé stávkové akce byl označen americkými antikomunisty za čirou sovětskou propagandu, a proto se snažili produkci všemi možnými prostředky překazit. Aféra získala především lokální ale částečně i celostátní ráz. Přes skutečně značné peripetie se ovšem podařilo nakonec celý projekt dovést až k newyorské premiéře v březnu 1954.

Opens at the Grade-Filming Marked by Violence, s. 20. Srv. CEYRL, Department of Special Collections, Michael Wilson Papers, Box 46, Folder 1, IPC Distributors, memorandum — Mexico City Press, říjen 1954, s. 1; BIBERMAN, H., c. d., s. 161–163. Srv. CEPLAIR, L., *The Marxist...*, s. 154–155.

⁴⁴ Snímek se dokonce se sovětským filmem *Věrní druzi* podělil o hlavní cenu festivalu. Úspěchu dosáhla také Rosaura Revueltasová v kategorii nejlepší ženský herecký výkon. CEYRL, Department of Special Collections, Michael Wilson Papers, Box 46, Folder 2, *Refresher Course for Wilson*, 1956, s. 1. Srv. CEPLAIR, L., *The Marxist...*, s. 154–156; GRIFFIN, F., c. d., s. 283; <http://www.kviff.com/cz/o-festivalu/historie-rocniky/1954/>.

KLÍČOVÁ SLOVA

Salt of the Earth, *Independent Productions Corporation*, hollywoodští rudí, černá listina, antikomunismus

ABSTRACT**THE STORY OF ONE MOVIE****CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE “WITCH-HUNTING PHENOMENON” IN THE UNITED STATES OF AMERICA IN THE BEGINNING OF THE 1950S**

This article deals with genesis of an exceptional motion picture in the context of the United States in the early fifties. The *Salt of the Earth* was created by cooperation of the Hollywood Reds and miners from Local 890. American Anti-communists labelled the movie that tells a story of one rare strike as a pure soviet propaganda and therefore they tried to do everything possible to sabotage it on local as well as federal level. Despite serious complications during whole production process the movie had premiere in New York in March 1954.

KEYWORDS

Salt of the Earth, *Independent Productions Corporation*, Hollywood Reds, Blacklist, Anti-Communism